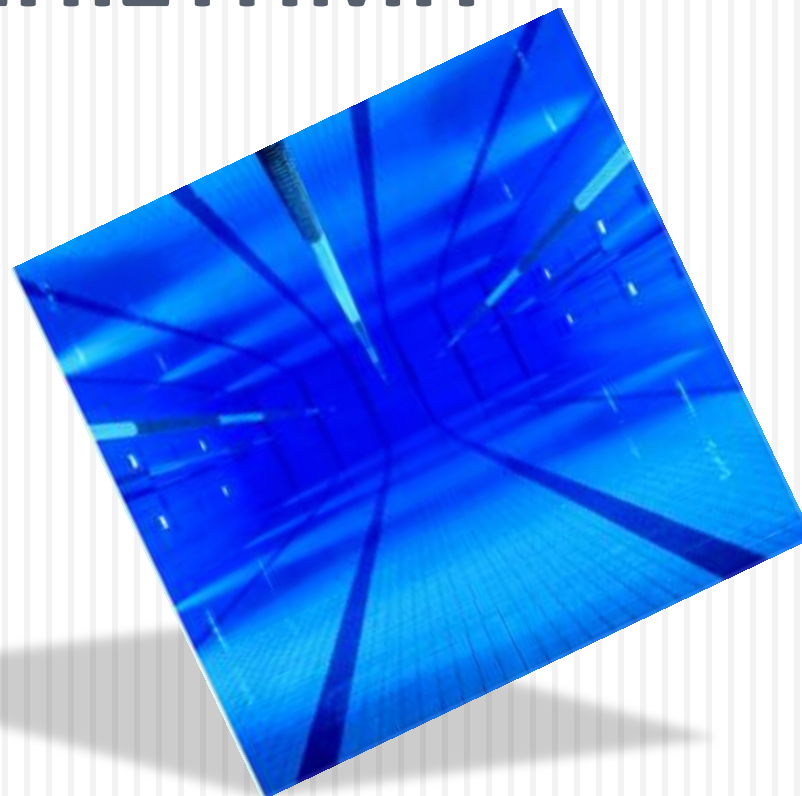

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

- Ο όρος οικονομία, συμφωνά με την κλασική αρχαιοελληνική του χρήση, αναφερόταν στη διαχείριση του οίκου.
 - Από τον 18ο περίπου αιώνα εμφανίζεται η Οικονομική Επιστήμη ή Πολιτική Οικονομία, η οποία εξετάζει πώς λειτουργεί η οικονομία ενός σύγχρονου κράτους.
-

- Στο χώρο της Πολιτικής Οικονομίας, γίνεται έντονη συζήτηση για το ποιος αναλαμβάνει ή πρέπει να αναλαμβάνει τη διαχείριση των οικονομικών πόρων αλλά και των κοινωνικών υπηρεσιών, όπως την εκπαίδευση, την ιατρική περίθαλψη, τις συγκοινωνίες.
 - Αν δηλαδή τη διαχείρισή τους πρέπει να αναλαμβάνει το κράτος ή ιδιωτικοί φορείς και συμφέροντα.
 - Ανάλογα με την απάντηση σε αυτό το πρόβλημα διακρίνονται και οι θεωρίες μεταξύ τους.
-

Θεωρητικοί της Οικονομικής Επιστήμης

- Άνταμ Σμιθ (1723-1790)
- Ντέιβιντ Ρικάρντο (1772-1823)
- Καρλ Μαρξ (1818-1883)
- Τζων Κέυνς (1883-1946)

- Ο **Σμιθ** και ο **Ρικάρντο** τοποθετούνται υπέρ της οικονομικής ελευθερίας και του ελεύθερου ανταγωνισμού.
 - Τις συνέπειες του ελεύθερου ανταγωνισμού, αφού αναπτύχθηκαν οι δυνάμεις του νέου οικονομικού συστήματος, του καπιταλισμού, ανέλυσε και έκρινε ο **Μαρξ**.
 - Ο **Κέυνς** δεν τοποθετείται ούτε υπέρ μιας ριζικής αλλαγής του κοινωνικού συστήματος, όπως ο Μαρξ, ούτε όμως υπέρ μιας φιλελεύθερης οικονομίας, αλλά υπέρ ενός κράτους ευημερίας, το οποίο θα αναλάμβανε οικονομική δραστηριότητα και θα μπορούσε να διασφαλίσει πλήρη απασχόληση.
-

Άνταμ Σμιθ (1723-1790)

Γένεση της κλασικής σχολής της Πολιτικής Οικονομίας

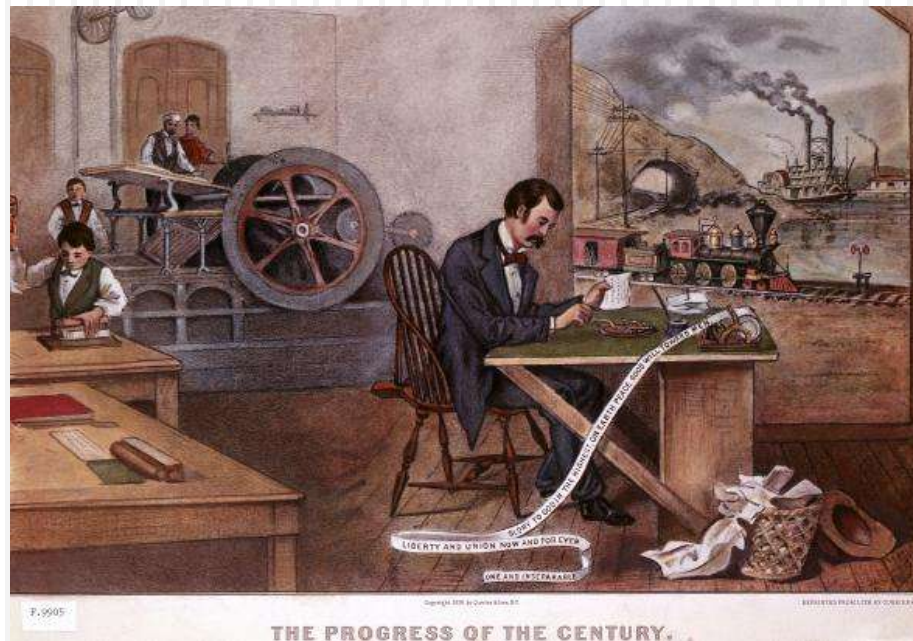
- Ο Σμιθ τάσσεται υπέρ της ενίσχυσης του ελεύθερου εμπορίου και της ελάχιστης παρέμβασης της κυβέρνησης στις οικονομικές δραστηριότητες του ατόμου.
- Υποστηρίζει ότι οι συναλλασσόμενοι επιδιώκουν το προσωπικό τους συμφέρον, καθένας τους όμως «καθοδηγείται σαν από ένα **Αόρατο Χέρι** να προωθεί σκοπούς που δεν ανήκαν στην αρχική του πρόθεση», εκφράζοντας με αυτή τη διατύπωση μια αισιόδοξη αντίληψη για τη συμφιλίωση ανάμεσα στο κοινωνικό συμφέρον και στην επιδίωξη του ατόμου για το ιδιωτικό του όφελος.
- Θεωρεί ότι ο ιδιώτης επιχειρηματίας, μεγιστοποιώντας τα κέρδη του, οδηγεί την κοινωνία στην ευημερία.

Ντέιβιντ Ρικάρντο (1772-1823)

Οι αρχές της κλασικής Πολιτικής Οικονομίας

- Θεωρείται ένας από τους πατέρες των Κλασικών Οικονομικών.
- Το πιο γνωστό από τα βιβλία του είναι οι **Αρχές της Πολιτικής Οικονομίας και Φορολογίας**, στο οποίο περιγράφει τη θεωρία του περί κατανομής εργασιακού εισοδήματος και τη θεωρία του συγκριτικού πλεονεκτήματος στην παραγωγή.

- Στα χρόνια του Ρικάρντο η Αγγλία χαρακτηριζόταν από έντονο ανταγωνισμό μεταξύ των ανερχόμενων βιομηχάνων και των γαιοκτημόνων.
- Ο Ρικάρντο θεωρούσε ότι τα συμφέροντα των γαιοκτημόνων είναι επιζήμια για την βιομηχανική ανάπτυξη γιατί αυξάνουν το κόστος παραγωγής των προϊόντων.

Παραγωγή και κατανομή του εισοδήματος

- **Εργάτες**: το εισόδημά τους είναι ο μισθός και γι' αυτό είναι καταδικασμένοι να ζουν στο όριο της συντήρησης.
- **Βιομήχανοι**: Βρίσκονται σε διαρκή ανταγωνισμό μεταξύ τους και τους απασχολεί να μην αυξηθούν τα ημερομίσθια (κόστος παραγωγής) ώστε να μπορούν να μεγιστοποιούν τα κέρδη τους.
- **Γαιοκτήμονες**: Εισπράττουν πρόσοδο (έχουν έσοδα) για την γη που κατέχουν.
 - ➔ Ενώ οι βιομήχανοι αγωνίζονται για το κέρδος, οι εργάτες εργάζονται για να εξασφαλίσουν μισθό, οι γαιοκτήμονες δεν παράγουν τίποτα αλλά έχουν εισόδημα λόγω του ότι κατέχουν γη.

- Ο Ρικάρντο προσπάθησε να προσδιορίσει τους νόμους που ρυθμίζουν τη συνολική παραγωγή της κοινωνίας με την ίδια δεσμευτικότητα όπως οι φυσικοί νόμοι.

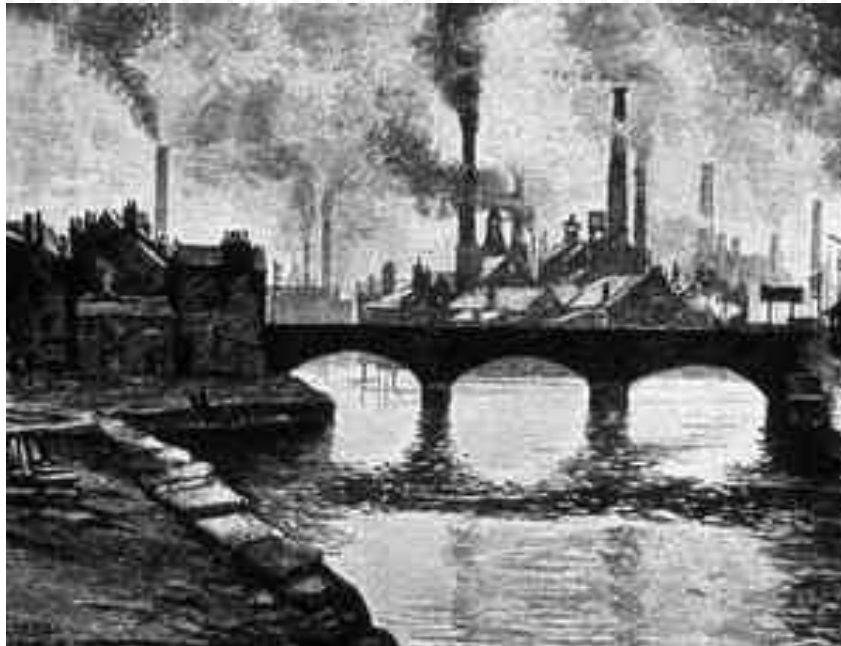
Θεωρία προσδιορισμού της αξίας των αγαθών

- Οι αξία των προϊόντων καθορίζεται με βάση την **εργασία** που χρησιμοποιείται κατά τη διάρκεια της παραγωγής.
- Διακρίνει την εργασία σε εκείνη που απαιτείται για την παραγωγή ενός προϊόντος και σε εκείνη η οποία χρειάζεται για την παραγωγή του πάγιου κεφαλαίου (μηχανημάτων, κτιρίων, κτλ.).
- Αναγνωρίζεται, με λίγα λόγια, ότι η εργασία αποτελεί κύρια αξία και ότι το κεφάλαιο ενσωματώνει εργασία, μια ιδέα η οποία αναπτύσσεται αργότερα στη θεωρία του Μαρξ.

- Η αξία (ουσιαστικά το κόστος παραγωγής του προϊόντος) προσδιορίζει την τιμή του εμπορεύματος στην αγορά.
- Αν η τιμή είναι πάνω από την αξία, τότε ο επιχειρηματίας έχει κέρδος. Αντίθετα, έχει ζημιά.
- Ο Ρικάρντο θεωρούσε σημαντική την μείωση του κόστους παραγωγής (μισθοί, πρώτες ύλες).

- Χρησιμοποιώντας σαν παράδειγμα τη γεωργική παραγωγή και σαν μονάδα μέτρησης το σιτάρι, προσπαθεί να δώσει μια γενική εικόνα για την εξέλιξη της οικονομίας. Σύμφωνα με το παράδειγμά του, όσο ο πληθυσμός αυξάνεται, η καλλιέργεια επεκτείνεται και σε λιγότερο γόνιμα εδάφη, όπου χρειάζεται περισσότερη εργασία για την παραγωγή σίτου.
 - Η τιμή του προϊόντος, επομένως, ανεβαίνει, ενώ οι ιδιοκτήτες της εύφορης γης θα ζητούν υψηλότερο ενοίκιο, με αποτέλεσμα να μειώνεται το κέρδος του επιχειρηματία. Ο ρυθμός συσσώρευσης του κεφαλαίου επιβραδύνεται και οι μισθοί παραμένουν στο ελάχιστο όριο διαβίωσης.
-

- Η φθίνουσα απόδοση της γης μπορεί να αναβληθεί, όχι και να αναιρεθεί, με την εισαγωγή νέων τεχνολογιών.
- Η υποκατάσταση της ανθρώπινης εργασίας από τις μηχανές είναι συμφέρουσα για το γαιοκτήμονα και καπιταλιστή, όχι όμως και για την τάξη των εργατών.

Θεωρία του Διεθνούς Εμπορίου

Διατυπώνει το νόμο του συγκριτικού πλεονεκτήματος.

- Κάθε χώρα πρέπει να εξάγει τα εμπορεύματα που το κόστος παραγωγής είναι πιο φθηνό σ' αυτή παρά σε άλλες χώρες.
- Έτσι αν κάθε χώρα εξειδικεύεται στην παραγωγή του προϊόντος στο οποίο διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα, οι συναλλαγές μεταξύ των χωρών θα είναι αμοιβαία επωφελείς.
- Η ιδέα αυτή του Ρικάρντο, με την οποία υποστηρίζεται η ελευθερία του εμπορίου, αντιτασσόταν στη δασμολόγηση των εισαγόμενων προϊόντων, η οποία προστάτευε τα εθνικά προϊόντα.

Καρλ Μαρξ (1818-1883)

Μισθωτή εργασία και κεφάλαιο

- Για τον Μαρξ, οι ανάγκες και τα συμφέροντα του ατόμου εξαρτώνται από τη θέση του στην παραγωγική διαδικασία αν δηλαδή είναι εργάτης, ή καπιταλιστής, θα έχει ανάλογα συμφέροντα και ανάγκες.
- Η εργασία θεωρείται αξία. Το κεφάλαιο, ένας βασικός συντελεστής της παραγωγής, που περιλαμβάνει μηχανές, βιομηχανικές εγκαταστάσεις, κτλ., είναι προϊόν της εργασίας.
- Ο εργαζόμενος, πουλώντας την εργατική του δύναμη, παράγει **υπεραξία**. Ο εργαζόμενος δεν πληρώνεται όσο αξίζει η εργασία του. Το επιπλέον της αξίας της, την επιπλέον απλήρωτη εργασία, την ιδιοποιείται ο κεφαλαιοκράτης.
- Ο Μαρξ θεωρεί ανάγκη τη μετατροπή των ανταγωνιστικών και εκμεταλλευτικών σχέσεων σε ισότιμες και δίκαιες σχέσεις.

Τζων Κέυνς

(John Maynard Keynes, 1883-1946)

- Γεννήθηκε στο Καίμπριτζ τη χρονιά που πέθανε ο Μαρξ. Δίδαξε Οικονομία στο Κινγκ'ς Κόλλετζ στο Καίμπριτζ.
- Το 1936 εκδίδεται το σημαντικότερο έργο του, ***Γενική Θεωρία Απασχόλησης, Τόκου και Χρήματος.***

Η πολιτική του κράτους στη μεγάλη κρίση

- Το μαύρο Οκτώβριο του 1929 παρουσιάζεται μια άνευ προηγουμένου πτώση στο Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης.

Η ύφεση που ακολούθησε εξαπλώθηκε στην Ευρώπη.

- Μέσα από τα κείμενα του Κέυνς, τα οποία γράφονται σε αυτή την κρίσιμη εποχή, είναι φανερό το ενδιαφέρον του για έναν καλύτερο κόσμο.

Ο Κέυνς, ευαισθητοποιημένος απέναντι στην εξαθλίωση της εποχής, ασκούσε έντονη κριτική στις κυβερνήσεις για το πλημμελές τους έργο.

Η κεϋνσιανή θεωρία ασκεί κριτική στην ελεύθερη αγορά και στην ιδέα ότι αυτή μπορεί να αυτορυθμίζεται χάρη στις ιδιωτικές πρωτοβουλίες.

THE
GENERAL THEORY
OF
EMPLOYMENT INTEREST
AND MONEY

BY
JOHN MAYNARD KEYNES
FELLOW OF KING'S COLLEGE, CAMBRIDGE

MACMILLAN AND CO., LIMITED
ST. MARTIN'S STREET, LONDON
1936

- Για να λυθεί το πρόβλημα της ανεργίας που αντιμετώπιζε ο δυτικός κόσμος μετά το κραχ της Νέας Υόρκης (1929), θα πρέπει να παρέμβει το κράτος και χρηματοδοτώντας την οικονομία και τις επιχειρήσεις να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας.

Πλήρης απασχόληση

- Ιδεώδες για τον Κέυνς είναι η πλήρης απασχόληση.
- Για να υπάρχει **πλήρης απασχόληση**, χρειάζεται να παρέμβει η κυβέρνηση στο παιχνίδι της ελεύθερης οικονομίας.
- Το επίπεδο απασχόλησης προσδιορίζεται από το επίπεδο παραγωγής, δηλαδή, αν η παραγωγή αυξάνεται γρήγορα, οι επιχειρήσεις απασχολούν περισσότερους εργαζομένους.
- Η παραγωγή, με τη σειρά της, εξαρτάται από την αποτελεσματική ζήτηση.

Αποτελεσματική ζήτηση

- «Αποτελεσματική ζήτηση» σημαίνει ότι υπάρχει αναπτυγμένη αγοραστική ικανότητα.
- Η παραγωγή, με λίγα λόγια, καθορίζεται από την ικανοποιητική ζήτηση.
- Προτείνει δαπάνες για νέες επενδύσεις σαν λύση στο πρόβλημα της ανεργίας, αφού με τις νέες επενδύσεις δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας.

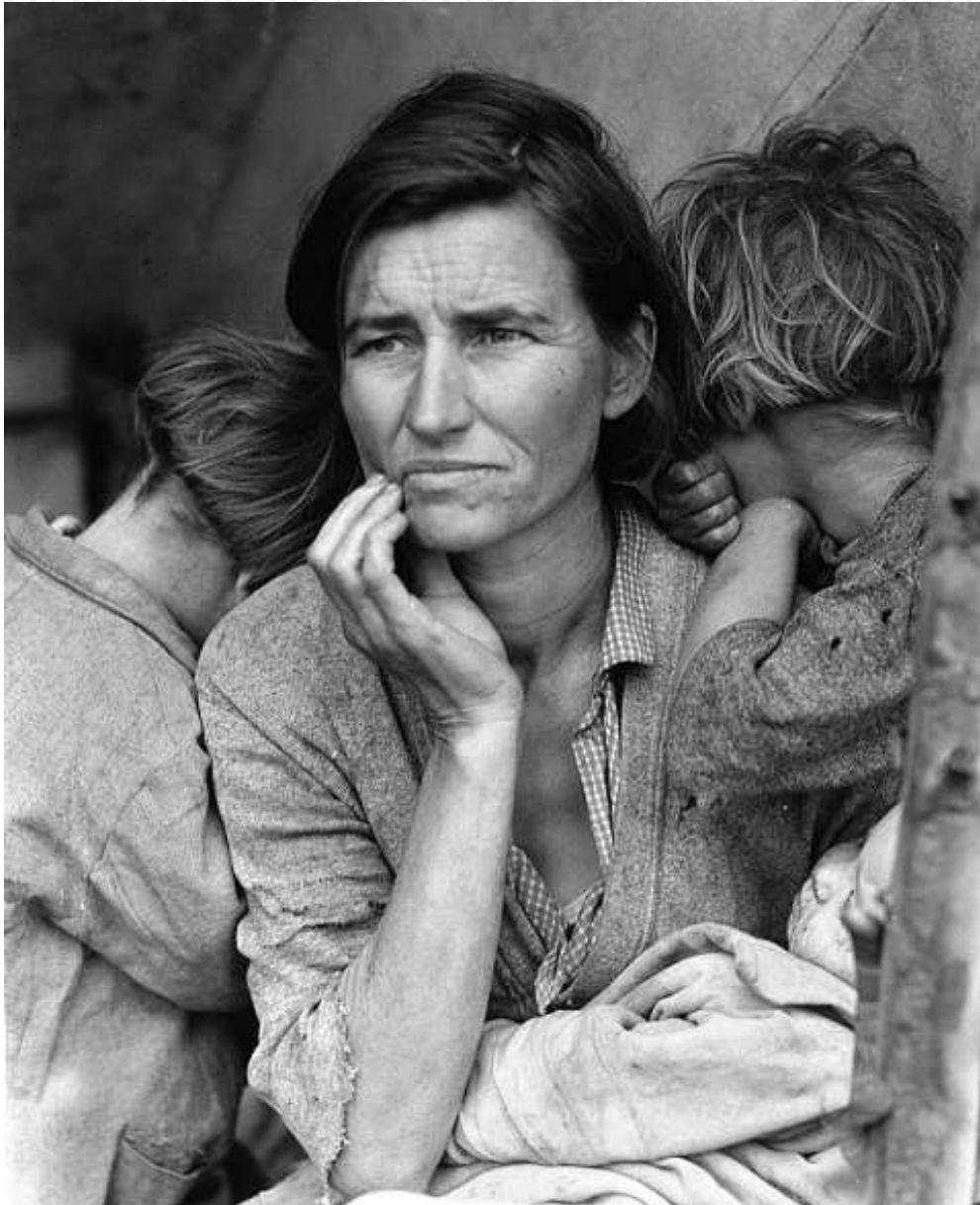
- Συμφωνεί με τον Μαρξ ότι οι οικονομίες έχουν την τάση να οδηγούνται σε κρίσεις, δηλαδή να εμφανίζουν ανεργία, να μην απορροφώνται ικανοποιητικά τα προϊόντα που παράγονται και να υπάρχουν προβλήματα στην παραγωγή τους.
 - Ο Κέυνς όμως ήταν υπέρ μιας καπιταλιστικής και όχι μιας σοσιαλιστικής κοινωνίας.
 - Θεωρεί ότι οι κρίσεις μπορούν να αποφευχθούν χάρη στην παρέμβαση ενός ισχυρού κράτους.
 - Το κράτος παρεμβαίνει στη ρύθμιση των μισθών, της παραγωγής και της κατανομής του πλούτου.
-

- Το άνοιγμα των επενδύσεων έπρεπε να γίνει από το κράτος, το οποίο και έχει τη δυνατότητα να αναλάβει μεγάλα έργα (οδοποιία, ανέγερση σχολικών κτιρίων, νοσοκομείων, κτλ.)
- Βιώνοντας τις επιπτώσεις του κραχ του 1929 στην Αμερική πρότεινε κάτι επαναστατικό για την εποχή: Την άνοδο των δημοσίων δαπανών σε περιόδους κρίσεων ώστε να καλύψουν μέρος του ελλείμματος ζήτησης που παρατηρείται στην πραγματική οικονομία.
- Σύμφωνα με τον Κέυνς όταν η οικονομία ευημερεί το Κράτος πρέπει να αποταμιεύει και όταν η οικονομία έχει πρόβλημα το Κράτος πρέπει να δαπανά.

- Παραδόξως όμως τα μέτρα για την ανεργία και την πραγματοποίηση μεγάλων έργων δεν επιχειρήθηκε να ληφθούν από την πατρίδα του Κέυνς, την Αγγλία, αλλά από την Αμερική κατά την προεδρία του Φραγκλίνου Ρούζβελτ.

- Το 1933, κατά την προεδρία του Ρούζβελτ, με το New Deal (Νέα Συμφωνία), παρεμβαίνει ενεργά το κράτος εφαρμόζοντας μια πολιτική ανόδου των μισθών, προκειμένου να αυξηθεί η κατανάλωση, αναλαμβάνει δε μεγάλα έργα με τα οποία διασφαλίζονται πολλές νέες θέσεις εργασίας.
 - Με την πολιτική αυτή, επιχειρείται να περιοριστεί η ανεργία, η περιθωριοποίηση των ατόμων, η εγκληματικότητα, να δοθούν λύσεις στο πρόβλημα της κρίσης.
-

«Μετανάστρια Μητέρα» Δωροθέα Λανγκ

Το 1936, στα χρόνια της μεσοπολεμικής Μεγάλης Οικονομικής Ύφεσης, μια φωτογραφία έκανε το γύρο του κόσμου και τη φωτογράφο που την τράβηξε διάσημη.

- Η φωτογραφία της «Μετανάστριας Μητέρας», μιας πρόωρα γερασμένης για τα 32 της χρόνια γυναίκας που αγωνιζόταν να θρέψει τα επτά παιδιά της, γινόταν σύμβολο της δυστυχίας των απλών ανθρώπων της Δύσης.
- Η φωτογράφος Δωροθέα Λανγκ δεν πληρώθηκε δικαιώματα για τις αναδημοσιεύσεις της διάσημης φωτογραφίας της και έμεινε στην ιστορία ως μια από τις σπουδαιότερες φωτογράφους.
- Η Φλόρενς Τόμπσον συνέχισε να ζει στην αφάνεια δουλεύοντας να ζήσει την οικογένεια της.
- Το 1998 ένα μόνο αντίγραφο της φωτογραφίας με την υπογραφή της φωτογράφου πουλήθηκε από τον Οίκο Σόθμπις στη Νέα Υόρκη για 244.000 δολάρια.
- Η «Μετανάστρια Μητέρα» υπήρξε για το δυτικό κόσμο μια πραγματικότητα που έγινε μια ασπρόμαυρη φωτογραφία. Μέχρι που το παρελθόν άρχισε να γίνεται παρόν στην Ευρώπη της κρίσης....